

President Arnold Rüütli tervitus

foorumi „Eesti riik ja omavalitsused – 100 aastat“ osavõtjatele

19. veebruaril 2018. a

Lugupeetud Riigikogu esimees, ministrid, Riigikogu liikmed!

Lugupeetud foorumist osavõtjad!

Vähem kui nädala pärast tähistame Eesti Vabariigi 100. sünnipäeva. Kalendri järgi langeb see madisepäevale, mis eestlastele on alati olnud rikas töökeeldude poolest. Aga loodame, et see ei mõjuta meie tänase foorumi tulemuslikkust.

Tagasi vaadates Eesti omariikluse sajanditagusele algusele tuleb tunda sügavat austust ja lugupidamist nende meie Maarjamaa poegade ja tütarde vastu, kes selle iseseisvuse meile kätte võitlesid.

Meie rahva jaoks tuli see võit suurte ohvrite hinnaga. See nõudis meilt lahinguväljal ligi 5000 inimelu, vastase kaotused ei ole teada.

Meie tänusõnad kuuluvad neile, kes meile Vabadussõjas appi tulid. Need olid 4000 Soome vabatahtlikku (Soome Põhjapojad), ligikaudu 50 000 Vene valgekaartlast, 200–400 Taani ja Rootsi vabatahtlikku. Kui siia juurde arvata 86 000 Eesti Rahvaväe võitlejat, teeb see kokku ligi 140 000 inimest. Vastaspoleel oli 160 000 punaarmeelest ja 20 000 Saksa Landeswehri sõdurit. Hindamatu väärtusega meie võitlejatele oli välisabi Inglismaalt ja USAst.

2. veebruaril 1920 sõlmiti Tartu rahuleping, mille kohaselt Venemaa tunnustas Eesti iseseisvust *de jure* ja loobus igaveseks ajaks kõigist suveräänõigustest, mis olid Venemaal Eesti rahva ja maa kohta. Ajalugu on meile jätnud teistmoodi tegelikkuse. Ärgem unustagem, et tänane Venemaa on selle sama Venemaa õigusjärglane.

Tulles kohaliku omavalitsusega seotud küsimuste juurde, märgiksime kohe, et kogukondlik elukorraldus on läbi ajaloo olnud meie kohaliku omavalitsuse sisuks. Seda tõdemust on põhjalikult analüüsinud professor Jüri Uluots oma 1930. aastal ilmunud monograafias.

Kui küsida, kas eelistada riigikeskset või kogukondlikku printsiipi kohaliku elu korraldamisel, siis iseseisvumise järel valiti riigikeskne omavalitsuse mudel.

Kas ühe- või kahetasandiline kohalik omavalitsus? 1920. aasta Eesti Vabariigi Põhiseadus sätestas kahetasandilise.

Aastal 1933 aga kaotati teise tasandi kohalik omavalitsus ja 1938. aasta põhiseadus taastas selle uuesti, kuid selle mõõndusega, et linna- ja maakonnaseaduse kohaselt rakendatakse esmatasandilt delegeeritud esindajad.

Kohaliku omavalitsuse ja demokraatia vahekorra küsimusega on otseselt seotud ka haldusterritoriaalse jaotuse problemaatika.

Mul ja paljudel siin saalis on hästi meeles 1990. aastate algul läbiviidud haldusreform. Tookord tagastasime omavalitustele nende õigused, kuid piiride muutmist vältisime teadlikult. Piiritulpade ümbertõstmisega oleksime vastuvõetud haldusreformi realiseerimise õiguslike ja majanduslike tulemuste saavutamise pannud väga tugeva surve alla.

Eelmisel aastal vastu võetud haldusreformi tulemusena vähendasime meie omavalitsusüksuste arvu 3,7 korda.

Meie naaber Läti tegi oma radikaalse piiritulpade ümbertõstmise läbi 2009. aastal, vähendades omavalitsuste arvu 4,5 korda. Juba tänane analüüs näitab, et neil on tõsisid raskusi uute omavalitsusüksuste töö korraldamisel. Ääremaastumine ei ole vähenenud, pigem vastupidi.

On alust karta, et samade probleemidega põrkame kokku ka Eestis.

Lugupeetud foorumist osavõtjad!

Kohaliku omavalitsuse korraldamise seadus on jõustunud. Nüüd tuleb leida seadusest tulenevaid võimalusi maksimaalselt rakendada need meie inimeste teenistusse. Väga huvitav võrdlev analüüs Saaremaa ja Hiiumaa kohta näitab, et võimalused kohalikku elu edendada on olemas.

Järjest rohkem kurvastab mõnede inimeste soovimatus otsida ja leida kompromisse.

Parafraseerides Cicerod ütleme, et ükski koda pole nii kindel, ükski riik ei ole nii tugev, et lahkkelid ei saaks seda alusmüürilt paisata.

Meil ei ole alternatiive. Toetudes seadusandlusele tuleb aidata inimesi nende toimetulekul ja parandada nende turvatunnet.

Soovin kõigile foorumist osavõtjatele jõudu ja teotahet, et omalt poolt selleks kaasa aidata.

Täna teid tähelepanu eest!